

ОСОБЛИВОСТІ ЖИВЛЕННЯ ЗВИЧАЙНОЇ СОРОКИ (*PICA PICA L.*) НА КРИВОРІЖЖІ

В.В. Коцюруба

старший викладач

кафедри зоології та методики навчання біології

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»

Вступ. На території Криворіжжя звичайна сорока є широко поширеним видом. В умовах міста чисельність її висока, досягає від 3,85 та більше гніздових пар на 10 га [2, 3]. Після грака сорока є найбільш чисельним видом воронових птахів на Криворіжжі [2, 4]. За даним видом в місті Кривий Ріг проводять спостереження вже майже 30 років. Встановлені особливості гніздування, чисельності, біотопічного розподілу, зимівлі та сезонних переміщень, ночівля [2, 3, 4]. Але особливостям живлення сороки в умовах Криворіжжя приділено мало уваги, дані є фрагментарними та не узагальненими. Тому виникає потреба у детальному вивченні особливостей трофіки сороки, тим більше – цей вид включений до списку видів птахів що потребують першочергового вивчення згідно Міжнародної програми «Людина і біосфера», напрямку досліджень «Вид та його продуктивність в межах ареалу».

Методи. Нами використані тільки методи вивчення трофіки, що відповідають вимогам біоетики. В природі вивчали живлення сороки візуально. Основним методом вивчення трофіки, є метод аналізу вмісту пелеток [1].

Результати та їх обговорення. Всього проаналізовано в лабораторних умовах 50 пелеток, зібраних на території Криворіжжя в місцях масової ночівлі та відпочинку сорок – провальних зонах поблизу шахти Гвардійська і отриманих для аналізу з фондів колекцій лабораторії теоретичної і прикладної орнітології кафедри зоології та методики навчання біології КДПУ. Проведено вимірювання пелеток (довжина x ширина та вага). Середні розміри пелеток сороки: 21,08 X 11,894 (мм) та вага - 1,335 г.

В ході аналізу виявлено домінування в пелетках решток кормів рослинного походження - насіння і плоди жимолості татарської (*Lonicera tatarica*), хатьми тюрінгської (*Lavatera thuringiaca*), вишні маголебської (*Cerasus mahaleb L.*), винограду (*Vitis sp.*), шипшини (*Rosa canina L.*), калини (*Viburnum sp.*), полину (*Artemisia absinthium*), клену польового (*Acer campestre*) та американського (*Acer negundo*). При цьому рослинні корми були присутні в усіх пелетках — 50 (Таблиця). Привертає увагу домінування плодів жимолості татарської (42% пелеток), якої надзвичайно багато росте в околицях місць збору пелеток. Калина, як і виноград напевно були спожиті сорокою в приватному секторі житлових кварталів поблизу провальної зони. Привернуло нашу увагу заковтування шматків кожури плоду мандарину – одиничний випадок.

Значну роль у живлення становляться корми тваринного походження. Сорока «мишкує», про що говорить наявність мишовидних гризунів в пелетках. Фрагменти кісток повністю не зберігаються, так як сорока не завжди заковтує мишей цілком, тому в пелетках рештки були не визначені до виду. Серед жертв сороки нами встановлено малу білозубку (*Crocidura suaveolens Pallas*), що порівняно рідко споживається птахами, а також звичайну норицю (*Microtus arvalis Pallas*) та лісову мишу (*Apodemus sylvaticus L.*). Домінує серед мікромамалій хатня миша (*Mus musculus L.*) – 3 екземпляри. Але її значно більше так, як пелетки містили фрагменти кісток (тазові, плечові), які більш за всього належали вказаному виду, так морфометричні показники є близькими до хатньої миші, але точно визначити їх не вдалося.

**Таблиця. Складові живлення звичайної сороки
(за результатами аналізу вмісту пелеток)**

Компоненти живлення	Загальна кількість екземплярів	Кількість пелеток	Зустрічає місь, %
<u>Рослинні рештки</u>			
Насіння жимолості татарської	66	21	42,0
Насіння калини	5	2	4,0
Насіння винограду	8	6	12,0
Кожура плоду мандарину	1	1	2,0
Кісточки плодів вишні маголебської	7	1	2,0
Кожура плодів (невизначені до виду)	1	1	2,0
Плоди хатьми тюрінгської	1	1	2,0
Насіння шипшини	25	5	10,0
Насіння клену	2	2	4,0
Насіння рослин (невизначені до виду)	3	2	4,0
Невизначені рештки	12	12	24,0
<u>Молюски</u>			
<i>Helix pomatia</i>	8	2	4,0
<i>Stylommatophora</i> sp.	18	9	18,0
<u>Комахи</u>			
Жуки	3	2	4,0
<u>Птахи</u>			
Невизначені рештки птахів	1	1	2,0
<u>Ссавці</u>			
<i>Mus musculus</i>	3	3	6,0
<i>Mus</i> sp.	10	10	20,0
<i>Apodemus sylvaticus</i>	1	1	2,0
<i>Microtus arvalis</i>	1	1	2,0
Невизначені рештки ссавців	12	12	24,0
<u>Антропічні рештки</u>			
Нитки	1	1	2,0
Папір	1	1	2,0
Вата	1	1	2,0
Поліетилен	14	14	28,0
<u>Гастроліти</u>			
Гастроліти	2	2	4,0

Встановлено в пелетках рештки комах (переважно твердокрили), але фрагменти погано збереглись, тому не визначені до виду. В раціоні багато молюсків (18,0%), переважно – суходільні молюски *Stylommatophora*, але визначити до виду вдалося тільки *Helix pomatia* (Таблиця). Сороки їх збирають з поверхні рослин та ґрунту (колонії їх дуже чисельні в околицях зон обрушення шахт). Присутні кісткові фрагменти переважно свійських тварин (собак, котів, свиней тощо), які поїдались сорокою на місцях складування побутових відходів (стихійні звалища, сміттєзбірники житлових кварталів).

Відмічено наявність різноманітного антропогенного корму та предметів (поліетилен, капрон, папір, вата, нитки), що говорить про регулярне харчування сорок на звалищах, сміттєзбірниках. Поліетилен від пакетів, волокна з мішків – яскраве свідчення цього.

В ході спостережень виявлено споживання рослинних та тваринних, антропогенних кормів (підгодівля рештками їжі на сміттєзбірниках, звалищах, полігонах твердих відходів), використання трупів загиблих тварин на автошляхах, зустрічі птахів на скотомогильниках (ферми поблизу села Червоні Поди).

Висновки. Проведені візуальні спостереження та аналіз вмісту пелеток говорять про всеїдність сороки та її екологічну пластичність в умовах Криворіжжя.

Список використаних джерел

1. Кадочников Н.П. Методика прижизненного изучения питания взрослых птиц / Н.П. Кадочников // Бюл. МОИП. – 1967. – Т.72, Вип. 1. – С. 329-334.
2. Коцюруба В.В. Гнездование обыкновенной сороки в Кривом Роге. /Валерий Витальевич Коцюруба // Материалы Всесоюзного совещания зоологов педвузов. – Махачкала, 1990, ч.2. – С. 123-124.
3. Коцюруба В.В. Врановые птицы Кривого Рога. / Валерий Витальевич Коцюруба // Материалы 10 Всесоюзной орнитологической конференции. Ч.2., Кн.1. – Мн.: Наука і техника, 1991. С. 137-138.
4. Коцюруба В.В. Зимовки врановых на Криворожье /Валерий Витальевич Коцюруба // Материали 1 конференції молодих орнітологів України. – Чернівці, 1994. С.117-119.